

De agenda tegen de middenklasse

Tom Zwitser (historicus en directeur Blue Tiger Studio)

Door de lockdown ontstaat een kaalslag onder de kleinere ondernemingen. De grote bedrijven profiteren door een stelsel van bevoorrechtiging van de overheid.

De lockdown-maatregelen hebben het midden- en kleinbedrijf (mkb) in een volledige crisis gestort. Deze ontwikkeling verdient onze geconcentreerde belangstelling want deze bedrijven vormen een zeer grote kurk waar onze welvaart op drijft. Ze zijn goed voor 72 procent van de werkgelegenheid en voor ruim 1.000 miljard euro totale omzet van ons bruto nationaal product. Daarnaast creëert het mkb 62 procent van de toegevoegde waarde (omzet minus aankoopbedrag). Ongeveer 40 procent van de mkb-omzet wordt gegeneerd over de landsgrenzen, ofwel circa 400 miljard euro wordt door deze sector naar Nederland geharkt. Deze ferme cijfers staan in schril contrast tot de achteloosheid waarmee de overheid de huidige ineenstorting van dat mkb bejegt en tegelijkertijd onophoudelijk met het grootbedrijf praat over uitgebreide overheidssteun, terwijl het mkb daar al zo lang om vraagt.

Het lot van het mkb wordt door de overheid luchtigjes als 'ondernemersrisico' weggewuifd. Dit volgt een patroon dat we al in een aantal vorige crises konden opmerken: er ontstaat een kaalslag onder de kleinere ondernemingen, waarvan de grotere profiteren. Niet alleen omdat er na de crisis minder concurrentie overblijft, maar ook omdat crises in de laatste eeuw niet alleen tot staatssteun maar ook tot staatsinvesteringen voor megaprojecten hebben geleid, projecten die vooral uitbesteed worden aan multinationals middels belastinggeld dat vooral door het mkb is opgebracht.

De lockdown heeft gezorgd voor een terugval in omzet in vele bedrijfstakken. Meer dan de helft van de bedrijven heeft liquiditeitsproblemen. Import en export stagneren, waardoor de transportsectoren op de weg en het water het extra moeilijk hebben. Men deed de afgelopen decennia wel eens lacherig over branchebeurzen, maar in deze tijd blijkt hoe belangrijk het is om als bedrijf met een eigen stand op de beurs zichtbaar te zijn en je netwerk met persoonlijke ontmoetingen te onderhouden en uit te breiden. De lockdown heeft ook gezorgd voor veel annuleringen van bestaande orders, en elke planning wordt onmogelijk gemaakt door de onzekerheid en onduidelijkheid over regelgeving en de permanente dreiging met een eventuele tweede lockdown. Binnen bedrijven maken voorschriften over afstand houden en hygiëne de efficiëntie moeilijker en kostbaarder. Dit alles zorgt natuurlijk ook nog voor enorme spanningen bij de ondernemers zelf, wat statistisch gezien een vloedgolf in echtscheidingen en andere privéproblemen zal opleve-

Het draait om gigantische hoeveelheden geld en om het dichttimmeren van de markt

ren met als mogelijk gevolg een val in de bedrijfsvoering; niets is zo goed voor een succesvol bedrijf, als een stabiel gezinsleven.

Deze hachelijke situatie blijft grotendeels verborgen voor Nederlanders die niet met de mkb-sector van doen hebben. Peilingen waarmee brancheverenigingen in de afgelopen maanden continu de stemming onder hun leden bijhouden worden grotendeels weggehouden uit de media. Het lijkt alsof de werkelijke staat van de economie opzettelijk door Den Haag – VNO-NCW inclusief – achter een sluier wordt gehouden.

Ook de ondernemersorganisatie voor de technologische industrie, FME, met 90 procent leden onder mkb-bedrijven tot 250 werknemers, enquêteert gedurende de lockdown regelmatig haar leden. De cijfers spreken voor zich. Driekwart daarvan verwacht de echte economische dip en lockdowngevolgen pas in het vierde kwartaal – dus vanaf de tijd dat dit blad verschijnt. Meer dan 40 procent van de bedrijven verwacht nog na 12 maanden liquiditeitsproblemen. 64 Procent van de bedrijven zal snoeien in het personeelsbestand. Meer dan de helft zal de investeringen niet verhogen, en 22 procent moet de investeringen terugschroeven. De horeca- en evenementenbranche gaat grote klappen krijgen door de dubieuze maatregelen over mondkapjes en afstand houden. We zien nu dat deze branche momenteel een grote motor is in het ontmaskeren van veel corona-onzin, en aantoonde dat de lockdownmaatregelen sinds half maart 2020 grotendeels overbodig zijn geweest. Zo lijken het kabinet en het RIVM ten koste van alles een tweede golf te simuleren, die niet in het echt valt te constateren. De overheid lijkt de fundamentele onder onze economie uit het oog te hebben verloren.

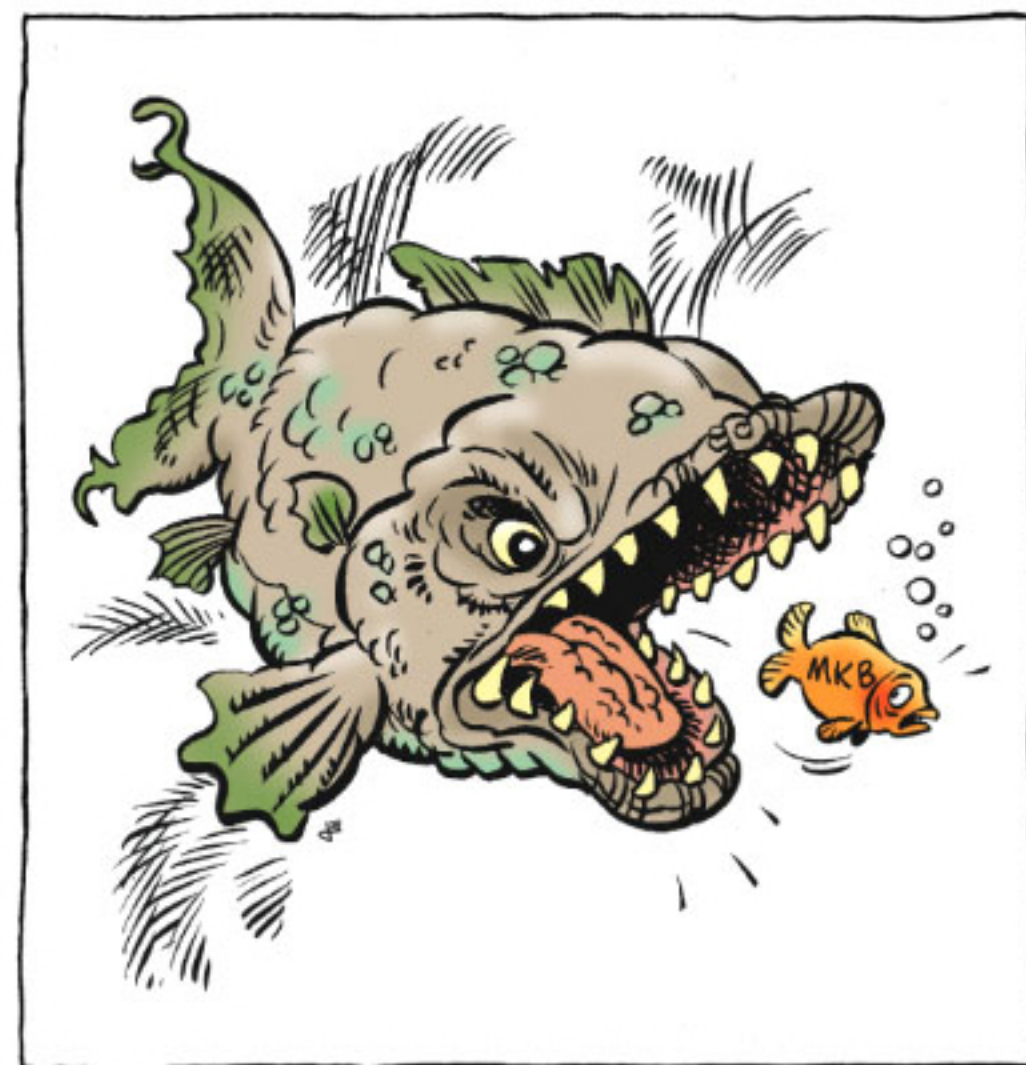
Zo ook de financiële besluitvormers. Aan hen lijkt geheel het maatschappelijke belang van de kleinere ondernemers te zijn ontgaan. Zij blijken hun altijd zo belangrijke rol ten aanzien van de culturele en andere organisatorische aspecten van gemeenschappen niet te kunnen zien. De crisis van het mkb is dusdanig dat kredietverstrekkers zullen moeten bijspringen. Gebeurt dat? De ervaring doet vermoeden dat in de meeste gevallen de banken hun mkb-klienten naar

de afdeling 'Speciaal beheer' zullen verplaatsen, wat vaak voorsorteren op faillissement inhoudt. In veel sectoren is het nog erger gesteld.

De Nederlandse Bank rekent voor dit jaar nog op een krimp van 6,4 procent voor de hele economie, maar het is redelijk om te verwachten dat dat cijfer in het vierde kwartaal nog naar boven wordt bijgesteld. Men moet zich ook herinneren hoe de laatste jaren victorie gekraaid werd over elke halve punt economische groei, terwijl die groei alleen maar op papier werd gerealiseerd vanwege de lage rente, en op geen enkele wijze terecht kwam bij het mkb en de burger. Grote bedrijven kochten met 'gratis geld' massaal aandelen terug, in plaats van dit aan te wenden voor investeringen en innovatie. Menig bedrijf met aandeelhouders heeft zich hieraan schuldig gemaakt. De enige reden dat dit kon gebeuren was de rentepolitiek van de centrale banken. Met als gevolg dat de innovatie daardoor al jaren is achtergebleven bij de zogenaamde papieren groei van de economie.

Wanneer we een stap terug nemen dan zien we dat de autoriteiten een in de geschiedenis overbekende dynamiek hebben vergemakkelijkt. Daarbij mogen de grote entiteiten de kleintjes opslokken. In dit geval gaat het om giganten die op wereldschaal opereren, en deel uitmaken van een stelsel van bevoorrechtiging dat synchroon verloopt samen met de zogenaamde duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG) van de Verenigde Naties, plus de agenda achter de zogenaamde vierde industriële revolutie van het World Economic Forum. Deze dynamiek is in details te bestuderen wanneer we instellingen onder de loep nemen die zijn opgezet om de kleinere ondernemers te beschermen, maar het tegenovergestelde zijn gaan doen.

Als we het agrarische onderdeel van het mkb als voorbeeld nemen dan zien we dat de Rabobank en andere boeren-coöperaties van hun leden zijn vervreemd door de groei van een managementlaag die een eigen leven is gaan leiden. De managers zijn zich gaan identificeren met de belangen van hedgefonds en van groots opgezette schema's voor bevordering van zogenaamde efficiëntie, die uitmonden in iets dat neerkomt op een

John Erkelens

kaping van agrarisch bezit. Zo zijn de van oorsprong boerenbedrijven als de Rabobank en coöperaties als Friesland-Campina al meer dan tien jaar bezig om in Oost-Europa gigantische stukken land te kopen of te roven, desnoods via de plaatselijke maffia, om daar grote bedrijven op te plaatsen, met 10.000 stuks melkvee of met kippenbedrijven die kwantitatief kunnen wedijveren met de hele sector in Nederland terwijl ze daar alle regels aan hun laars kunnen lappen, en een lagelonenvoordeel hebben. De onder vele regels gebukt gaande Nederlandse boer kan daar niet tegen op.

Deze ontwikkeling van de verwaarlozing van het mkb biedt een droevige toekomstverwachting. Wanneer ons eten daar gefabriceerd wordt onder omstandigheden die niet gecontroleerd worden, beheert het kartel de hele voedselketen, van zaaien tot aan de winkellevering. Die 'lastige' zelfstandige boer is uitgeschakeld: zijn grond is voor een bodemprijs opgekocht, en wordt ofwel tot natuurgebied omgekat, voor topprijzen aan projectontwikkelaars verkocht, of vol gelegd met zonnepanelen waarop een staats-

subsidiegarantie van tientallen jaren zit. Marktwerking in de hele voedingssector hangt nu nog af van de actiebereidheid van onze boeren, maar wordt spoedig tot exact nul gereduceerd. En de getemde consument wordt de prijs voor het product door de strot geduwd, zonder enige zeggenschap. Voedselprijzen kunnen onbeperkt opgeschroefd worden. Voedsel dat nu in eigen land geproduceerd wordt, komt straks uit Oekraïne. Alles wat wij consumeren en gebruiken vereist straks enorme aanvoerlijnen. Een van de keerzijdes hiervan is dat we met één druk op de knop van alles kunnen worden afgesloten, mocht het volk te moeilijk gaan doen.

Het klimaat, milieu, arbeid, de middenklasse en marktwerking lijken de autoriteiten niets te kunnen schelen. Het draait om gigantische hoeveelheden geld en om het dichttimmeren van de markt, inclusief belastinggeld. Ze claimen een absoluut recht op alle geldstromen. De voormalige midden- en arbeidersklassen zijn al decennia heel hard aan het proletariseren tot er spoedig weinig meer van over is. ■